

koningin dingen had gedaan die krachtens de geldende Grondwet niet mochten en waarbij zij haar ministers had gepasseerd. De auteur toonde zich bewust van de zwaarte van het door hem geuite verwijt, maar hij meende dat de feiten waarop hij zich baseerde onomstotelijk vast stonden en dat hij daarom ook niet anders kon oordelen. Op verzoek van De Jong lichtte Verdam zijn bezwaren nog schriftelijk toe, maar de auteur handhaafde met instemming van de begeleidingsgroep de term 'inconstitutioneel'. Wel besloot hij zijn tekst op enkele ondergeschikte punten aan te passen. Aanvankelijk was De Jong van mening dat de neerslag van deze discussie aan de minister-president moest worden toegezonden, maar later besloot hij de toezending aan de minister-president te beperken tot zaken waarin nog levende leden van het koningshuis een rol hadden gespeeld. (vi)

Verderop noemde De Jong het optreden van de koningin opnieuw 'inconstitutioneel' in verband met het feit dat zij in het najaar van 1944 de Grote Advies Commissie der Illegaliteit gevraagd had een delegatie naar Londen te sturen om met haar van gedachten te wisselen over de kwestie van het instellen van een noodparlement. Dit was uitdrukkelijk tegen de zin van Gerbrandy geweest en buiten diens formele voorkennis. Brugmans merkte op dat het staatshoofd formeel het recht heeft bij een kabinetsformatie ieder die zij wil om advies te vragen. De Jong antwoordde echter dat het hier geen kabinetsformatie betrof; het zittende kabinet had althans zijn ontslag niet aangeboden. (mi) Tijdens de discussie kondigde De Jong aan zich nog eens te zullen beraden op het gebruik van de gewraakte term. Dit leidde tot wijziging van een zin uit het concept-manuscript die luidde: 'dat de koningin met de uitnodiging aan de GAC inconstitutioneel heeft gehandeld, lijdt voor ons geen twijfel'. Dit laatste werd: 'dat de koningin zich met de uitnodiging aan de GAC [...] los heeft gemaakt van de ministeriële verantwoordelijkheid, lijdt voor ons geen twijfel'.⁶

De Jong stelde in zijn tekst vervolgens de vraag waarom het kabinet wegens deze gang van zaken niet zijn ontslag had gevraagd. De belangrijkste reden was volgens de auteur dat de ministers er niet zeker van waren dat dit verzoek zou worden ingewilligd. Bovendien vreesden ze dat de koningin de formatie van een kabinet zou bevorderen dat geen enkele voeling had met de Nederlandse politieke werkelijkheid. 'Kortom: de ministers wilden de koningin tegen haar eigen autocratische

⁶ Zie: deel 10A, 942 (903).